

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Naprednim učiteljem.“ — „Svobodna misel.“ — Naš list. — Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

„Naprednim učiteljem.“

II.

Učiteljstvo nima hujšega sovražnika, nego je klerikalizem. In to sovraštvo je posledica smotrov, ki jih ima klerikalizem. Da more pa doseči klerikalizem svoj smoter, mora imeti le nerazsodne mase, zakaj prosvetljeno ljudstvo se vselej in povsod upira z vso silo nakanam klerikalizma, ki stremi le za tem, da si podjarmi vse — vse. Naloga šole je, prižgati ljudstvu luč omike, mu pokazati pot do napredka, s katerim si poveča svoje blagostanje. Čisto naravno je torej, da vidi klerikalizem v šolstvu svojega najhujšega sovražnika. Zatorej skuša razvoj šolstva zavirati na vse načine, ter je posebno hud nasprotnik onim, ki žele šolstvo izboljšati in ljudstvo omikati.

Neugodne razmere, osobito število enorazrednic in pa preveliko število otrok v posameznih razredih so vzrok, da se kranjsko šolstvo ni povzpelo do one višine, kakor je v tistih

kronovinah, kjer so ugodnejše razmere. Da so slabe plače učiteljstva tudi mnogo zakrivile, da se šolstvo na Kranjskem še ni toliko razvilo, je samo ob sebi umevno, ker učitelj, ki nima toliko, da bi mogel izhajati, mora svoje moči uporabljati še za drugo delo; na ta način porabi del svojih moči, katere bi posvetil edino le šoli, ko bi mogel brez postranskih zaslužkov stann primerno in dostojno živeti. Da je naša trditev istinita, dokazuje dejstvo, da ima učiteljstvo prav v deželah, kjer je klerikalizem neomejen gospodar, najslabše plače in da tam tudi šolstvo nič ne napreduje.

V novejšem času je nastopila na Kranjskem vsled znanih odredb nova doba za naše šolstvo. Kakor vsaka nova stvar — bodisi še tako dobra, tako je tudi ta zadela pri nekaterikih na odpor in nevoljo. Napredno učiteljstvo je iz ljubezni do naroda in v skrbi za njegov napredek vzelo v pretres in proučevanje te odredbe in jih skuša s pridom uporabiti v korist ljudstva. Nekateri pa se silno hudujejo in godrnjajo zoper to, da bi se šolstvo izboljšalo. In le skrb za izbolj-

„Svobodna misel.“

Gospod urednik! Kdo se ne smeje: „Slovenec“ trdi, da je prijatelj svobodne misli, samo da je poštena. Ko bi bil „Slovenec“ trdil, da bi bil rad prijatelj z onimi „naprednimi učitelji,“ ki so začeli delati zgago v Ljubljani*) na lastno pest, in bi s tem javno priznal svoje skrivne namene, vsled katerih se je pomnožila „Slomškarija“ za nekaj možicev, ki pa tudi tam ne bodo mirovali, — pa bi morali potrditi, da je „Slovenec“ prijatelj — poštene svobodne misli, ki pa ne bo nikdar resnica. Ali tako ne. Iz vsake afere in aferice znajo skuhati v „Slovenčevem“ uredništvu posebno jubico, ki jo potem ponujajo učiteljstvu, temu pozabljenemu privesku napredne stranke, stanu brez ugleda in moralne moči, kakor sicer tako radi bobnajo dan za dnem klerikalni listi. Čemu neki? Ej, ej, ko bi se ne poznali? Kaj vam neki koristi ta zaničevani stan, ki ste nanj zmetali več žvepla, laži in obrekovanj nego ga je padlo nad Sodomo in Gomoro? Zakaj ga skušate pridobiti s takimi jubicami in nespretnimi začimbami?

„Slovenec“ — prijatelj svobodne misli, seveda poštene — tako sem počrtal oni dan v Šeberjev koledar. To je imeniten dogodek v zgodovini slovenskega razvoja. Torej sedaj veste, tovariši, „Slovenec“ zastopa tisto stranko, ki priznava

*) Eden teh „naprednjakov“ je z dežele.

Uredn.

klerikalcem neomejeno avtoriteto in jurisdikcijo v vseh javnih zadevah, a koliko poštenih svobodnih misli so že ti klerikalci zatajili, pogazili, zadavili! Ni potreba, da bi tu ponavljali vglade iz zgodovine n. pr. svete inkvizicije. Galileja, indeksa itd., saj v katoliško — narodni stranki tudi na Slovenskem ne pride ljudstvo (tisto toli — poudarjamo — dobro ljudstvo) do nikake veljave. Ali se tu goji svobodna, poštena misel? Ali ni vzor katoliške jezuitske vzgoje, da postane človek nem stroj, avtomat, ker je potem najlažje pokoren — ljudem in s tem tudi Bogu.

Resnična svobodna in tudi poštena misel je, da je mogoče doseči večno zveličanje brez novodobnih konsumov, ali jo pa „Slovenec“ prizna.

Komu več koristi navadna gospodarska organizacija: „Slovenčevi“ stranki ali slov. narodu?

Morda je začetnik naše vere zidal konsume ali agitiral za to ali ono farizejsko stranko?

Kdaj je ukazal Kristus nevernike ali verske mlačneže in odpadnike moriti? In vendar se je to godilo javno.

Ali je Kristus lagal zoper svoje nasprotnike, jih zmerjal z bando, požeruhi, da si s tem vtrdi svojo oblast?

To so pametne in poštene misli, a ne v „Slovencu.“

Zato ad rem: Ako se je godila v Ljubljani krivica nekaterim suplentom (če se je res!) in so se zatekli pod okrilje

šanje šolstva je vodila odločilne kroge do tega, da so se izdale naredbe. Tu nam prihaja na misel zgodovinsko dejstvo, da so se ljudje branili saditi krompir, da so jih morali priganjati k temu celo beriči. In kaj bi bilo danes, ko ne bi imeli krompirja? Učitelj, ki ljubi svoj narod, ki je res napreden, skrbel bode vedno, da napreduje on, in da napreduje šolstvo. Kdor vedno trdi: „Trideset let sem flako delal, pa je bilo prav,“ ta je danes neraben, ali pa ni zapazil, da je sam napredoval, četudi le počasi. Upamo pa, da je ta nevolja le mimoidoča, ki jo je vzbudil nenavaden preobrat. Gospoda, saj tudi mi ne bi bili zadovoljni, da naše plače ostanejo take kot so, kamo-li, da bi bile take kot so bile pred 30 leti! Napredujmo in to z veseljem, a zahtevajmo tudi in to odločno, da se nam dá toliko, da sebe in rodbino preživimo stanu primerno.

Obžalovati je pa pri tem, da se je unel boj v naših časnikih, obžalovati tembolj, ker so se zaleteli naši kolegi stranki, ki nikdar ni imela in ne bo imela sreča za učiteljstvo, ker ji je prav učiteljstvo največ na potu, da ne more nemoteno jadrati svojim ciljem nasproti. V srce nas boli, da so se našli v naših vrstah ljudje, ki se zatekajo v varstvo onih, ki so nam zapriseženi sovražniki. Le pogledjmo v registraturo deželnega šolskega sveta, koliko klerikalnih ovadeb proti učiteljem leži tam nakopičenih. Lasje se ježe človeku, ko bere take ovadbe, ki kar mrgole laži. In to naj bi bili prijatelji učiteljstva, prijatelji šolstva. Res je, da so z veseljem sprejeli te uskoke, a nikakor ne iz ljubezni, pač pa iz samoljubja. Naši nasprotniki imajo sedaj kar dve železi v ognju. Na eni strani si žele, da naše ljudstvo ne napreduje, kar ima provzročiti zaostalo šolstvo, drugo pa je, da bodo pri prvi priliki zlorabljali nepremišljeno nevoljo „malkontentov“, češ, le pogledjte jih, plače zahtevajo vedno večje — a delati se jim ne ljubi. Tako orožje so jim potisnili v roke nekateri naši kolegi, ob tem se pa bijejo ob prsi, da delajo za učiteljstvo. Kaki so zavezniki teh malkontentov, je lahko spoznati iz listnice „Slovenčevega“ uredništva, ki smatra nadučitelja Lunačka za manj kot — nič! Da ni ves ta boj nič drugega kot voda na mlin naših sovražnikov, se vidi iz

„svobodomiselnega“ Slovenca, je stvar njihovega ukusa. Ako je Raktelj sam pozval v službo suplenta, in ga je potem ljubljanski župan ozmerjal (pismeno, ker ustno ne zmerja niti v uradu banke „Slavije“), je bilo to umestno po vsaki logični misli, a morda ne po obliki. Ako so priznani šolniki dobili učiteljska mesta v Ljubljani, bila je to vsakdanja stvar, ki se dogaja pri vsaki učiteljski službi. Vsi ne morejo dobiti ene službe.

Toliko o neopoprani juhi iz „Slovenčevega“ uredništva. V svojo zadevo se je vtaknila tudi tržaška Eđinost. List se drži svojega programa in s tega stališča tudi obdeluje „svetovno afero.“ Da bi bilo kdaj Tovariševo uredništvo zagrešilo celo narodno izdajstvo, o tem smo učitelji na Kranjskem družih misli. Ali se razlikujejo na Češkem učitelji obeh, strupeno se sovražočih narodov? In mi na Kranjskem, ali poznamo razlike med nemškim in slovenskim učiteljem: ne! In to na podlagi obojestranskega spoštovanja. Potem govorimo dalje. Zakaj bi ne bila prijatelja nemški nacionalce in slovenski nacionalce, ali se mari ne objemata slov. in nemški klerikalec tudi brez tega zagotovila?!

Obojestransko spoznanje nas privede do sprave, altroche narodni izdajica.

Lux.

napadov na posamezne naše kolege, ki so se mnogokrat žrtvovali za naš ugled. Ali naj mar pozabimo njih zasluge?! Tega ne smemo nikdar in nikoli, četudi bi se danes ta dan odtegnili vsemu delovanju. Ne bomo povpraševali naših malkontentov po njihovih delih, ker ne maramo netiti plamena še dalje in razburjati duhov. Ogledati si hočemo le pravicoljubnost naših najnovejših „prijateljev“!? Kako se zgražajo nad najnovejšimi imenovanji! Jeli pri teh ljudeh res toliko pravicoljubnosti in goreče ljubezni do navidezno preteriranih kolegov? Ne bodimo vendar tako naivni, da bi verjeli kaj takega. To jim je le pretveza, da morejo udrihati po neljubih jim osebah, ki so se jim zamerile tedaj — ko so se borile za učiteljstvo. Ali mari mislijo, da ima učiteljstvo tako kratek spomin, da je pozabilo, kolikokrat so bili preterirani v resnici napredni in jako delavni naši kolegi, ko se je šlo za kakega klečepalca iz njihovih vrst. Omeniti hočemo le slučaj, ko sta bila za nadučiteljsko službo kompetenta: izboren učitelj, ki je imel 12 definitivnih let, ki pa je imel to napako, da je bil liberalen in njegov kolega, ki ni imel niti 12 definitivnih tednov, a je bil klerikalec prve vrste in vrhutega tudi slab učitelj. In zmagal je zadnji. O, tedaj pa klerikaleci niso videli te krivice. Pa čemu iskati ilustracij lepe pravičnosti klerikalcev v učiteljskih zadevah. Zakaj ste takrat molčali, ko se je moral umakniti že imenovani dekan zato, da je dobil mastno službo človek, ki ne ve kaj je značaj. Gospoda, kajne „med živimi“ je vse mogoče.

Prošt Elbert in dekan Lavrenčič ne bosta nič kaj vesela, če boste govorili o preteriranju starejših. To nam potrdi tudi gospod župnik Špendal in še kdo drugi. Gospoda naj najprvo pomete pred svojim pragom, kjer ima dosti smeti, potem naj se šele vtika v naše razmere.

In sedaj si oglejmo te najnovejše „krute“ odredbe. Tisti grozni „dnevnik“ je toliko razburil gotove ljudi, kakor bi ne bil poprej eksistirjal. Ali si ni mar vesten učitelj vselej prejšnji dan ogledal snov, ki jo je nameraval obdelovati drugi dan; saj pouk brez priprave baš ne more biti posebno uspešen. Veliko število učiteljev je imelo že prej dnevnik predno se je komu sanjalo, da nastanejo sedanje „neznosne“ razmere, ki jih hočejo urediti ljudje, ki sami kar najtemeljiteje zemarjajo pouk, namreč verouk. Ako misli gospoda, da naj se vrši vse po starem, naj to prakticira pri verouku, ki se žalibog poučuje še dandanes tako suhoparno kakor pred 100 leti.

Čudno se nam pa vendar zdi, da „Slovenski učitelj“ tako lepo molči o vseh teh naredbah, dočim smo mi že takoj v začetku v odmevih precizirali svoje stališče. Spustite vendar nekaj fulminantnih člankov med svet in deželni šolski svet bode s strahom in trepetom odredil, da se učitelj na pouk ne sme pripravljati, ... da naj o priliki, ko sredi ure stopi nadzornik v šol. sobo, ne ve odgovoriti, kak predmet ima, ampak gre šele gledat na urnik, kaj je predpisano ... Ali mari mislite, da se uradništvu ne nalagajo vedno nova bremena? A uradniki so bolj previdni in ne obešajo vsega na veliki zvon. Tudi uradništvo dobi mnogokrat kaj takega na mizo, kar mu ni všeč, ampak mirno čaka, da se napačno samo ubije, dobro pa itak ostane. Obžalovati je, da so se dali nekateri omahljiveci zapeljati po sladkih besedah in so se iz dna srca veselili vsega boja, ki nam pa rani srce, zakaj ljudje, katerih geslo je: „šola je prokletstvo za naš narod,“ ne morejo biti nikdar pravi naši prijatelji.

Sedaj pa žele še informacij in sicer „kar se tiče šolstva in tudi osebnih kvalifikacij“. Pravijo, „da bodo

priobčevali samo to, kar je ravno zdaj za javnost.“ Mi pa trdimo, da bodo priobčevali to, kar služi njihovim namenom in zato si žele nabaviti gradiva za bodočnost. Verujemo, da bi si meli roke, ako bi dobili Efiatov, ki bi se sramotno podali za sladke besede. Ljudje, ki zatirajo in preganjajo vsakega svobodomiselnega učitelja, najsi bode še tako pošten in delaven, so danes — poslušajte ljudje božji — odločni pristaši svobodne misli. Kdo bi se ne smejal, ko sliši to očitno izpoved teh najnovejših in najradikalnejših kranjskih liberalcev. Upamo, da kar je v resnici naprednih učiteljev, da bodo z nami vred stremili le za tem, da postane naše šolstvo res popolno, da bode mogel naš narod uspešno tekmovali z drugimi narodi. Ako delamo intenzivno za srečno bodočnost naroda, smemo potem tudi brez bojazni zahtevati boljših plač, ki ne bodo na sramoto onim, ki nam režejo kruh, zakaj le popolno delo zahteva tudi popolno plačilo.

Naš list.

(Dopis z Štajerskega.)

Zadnji čas se slišijo med nekaterimi učitelji tuintam opazke, da „Učiteljski Tovariš“ ne zadošča popolnoma svoji nalogi. Najbolj se baje pogrešajo aktualni uvodni članki. Recimo, da je nekaj resnice na tem, a vprašajmo se: kdo je kriv?

Nekateri zvrčajo vso krivdo na urednika, češ, na njegovi skrbi naj bo, da je list dobro urejevan in vstreza vsem zahtevam časa. Seveda, da bi se gotovo zgodilo (kaj ne g. urednik!*) ko bi ta imel samo to urejevanje na svoji skrbi. Vem pa, da ima iste skrbi s šolo kakor mi, vemo, da se mora mučiti po 5, 6 ur na dan v zadublem šolskem zraku kakor mi; zraven tega ga pa še najbrž čakajo instrukcije, razne seje itd. Očividno je, da on sam ne more vse svoje pozornosti in vseh svojih duševnih močij obrniti do lista, kakor bi bilo treba. Sicer pa stoji na glavi našega lista „Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva“. Nakako nelogično se mi zdi, zahtevati od g. urednika, da naj on polni predale „Učiteljskega Tovariša“ sam! Vsak izmed nas ima iste dolžnosti kakor gosp. urednik t. j. skrbeti za dobre uvodne članke. Tisti pa, ki zabavljajo čez list in še morebiti naročniki niso, dajo si sami po zobeh. (Naj se ne misli, da hočem gosp. urednika zagovarjati, ker ga še osebno niti ne poznam.)

Od uglednega tovariša sem slišal nekaj besed, kako naj se uredijo razmere pri „Učitelj. Tov.“ Naj se izvolijo trije (ali štirje), poduredniki, za štajerske, kranjske, istrske in koroške razmere, tako, da ostanejo g. uredniku samo uvodni članki. Pa tudi vsako društvo ima v svoji sredi gotovo enega, kateri bi se zavezal vsaj vsak mesec po en članek spisati za naš list. G. urednik ne more poznati n. pr. štajerskih, goriških in istrskih razmer in potreb, zato tudi ne more pisati o njih. In vendar bi bilo to potrebno. Iz teh dežel čitamo navadno le društvena poročila, člankov pa ne, ker je med učiteljstvom preveč malobrižnosti in vse zahtevajo od urednika samega. Kaj takega bi se smelo zahtevati od popolnoma prostega, neodvisnega, z dobro plačo nastavljenega urednika. V razmerah pa, v katerih je vsak učitelj-urednik, pa stori naš urednik dovolj, le učitelji somišljeniki storimo premalo!! Prosim, da se še kdo v tej zadevi oglasi!

I. U.

Uredn.

*) Res je tako.

Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic.

Torej vendar skoraj bo končana dolga trnjeva pot, koju mora vsako važnejše slovensko društvo pred svojim rojstvom storiti, in ustanovljena bo naša „Zveza“. S prihodnjim letom oživela bo tudi ta „Zveza“ in začela bo svoje, upajmo, plodonosno delovanje. Ker se pa o nameravanem novem društvu slišijo kaj različna mnenja, je gotovo potrebno, da še jedenkrat izpregovorimo o njegovi nalogi in njegovem namenu.

Kdor je količkaj premišljeval našo dosedanjo organizacijo in jo primerjal z njenimi uspehi, je uvidel, da še nismo tako tesno spojeni, kakor bi bilo mnogokrat potrebno, za to pa se tudi ne moremo nikdar prav lotiti kake večje akcije.

Spomnimo se le glasovanj pri „Zavezi“ in pri „Lehrerbundu“! Vsako društvece da svojim delegatom bolj ali manj natančna navodila seboj, ki si pa mnogokrat močno nasprotujejo, in tako se potratijo navadno veliko časa, predno se pri kaki malenkosti doseže soglasje.

„Zveza“ ima torej v prvi vrsti namen, združiti vse slovenske štajerske učitelje in učiteljice v svrhu medsebojnega spoznanja, razgovora in pojasnjenja naših skupnih želj in teženj; ona bodi nam torišče, kjer bomo skupno pretresovali naše potrebe, skupno določili, katere so važnejše in za katere se hočemo v prvi vrsti potegovati, kjer bomo pa tudi skupno odbirali naše voditelje in skupno določali potrebne korake.

Po ustanovitvi naše „Zveze“ bi naj ne bilo več mogoče, da bi stali člani slovenskih štajerskih društev n. pr. pri „Zavezi“ ali pri „Lehrerbundu“ nasprotno drug proti drugemu, naj bi ne bilo mogoče, da bi iz „Lehrerbunda“ izstopilo samo jedno društvo in tudi ne, da bi kdo smel na svojo pest podajati zagotovila in obljube o nas vseh.

Doma se sporazumimo, doma določimo svoje zastopnike in doma uredimo tudi po možnosti besedilo izjav in obljub. Tako bomo nastopili povsod kot dobro organizovana celota, ki dobro ve, kaj hoče in povsod nas bodo upoštevali, nas cenili, pa se nas bodo tudi bali.

Slovenski del Štajerske je toliko obljuden in ima toliko prometnih sredstev, da se vse to lahko doseže brez velikih žrtev.

Kakor doseže le tista vojska lepe uspehe, ki je dobro organizirana, tako bomo tudi mi dosegli več, če se tesneje združimo, če se že doma pogovorimo o vsem, o čemur je mogoče ter stopimo pred javnost ali pred naši večji organizaciji že z jasnimi pojmi, s precizno določenimi zahtevami, ozir. predlogi.

„Zavezi“, kakor „Lehrerbundu“ se naše „Zveze“ ni bati, obe društvi imata temveč mnogo povoda se je veseliti, ker jima bo ona odvzela večinoma vse tiste dolgotrajne, mnogokrat tudi jako mučne debate za malenkosti. V njunih zborovanjih bodo postale debate temeljitejše in bolj stvarne ter se bodo sukale le o važnejših rečeh. Obe društvi bodeta vsled tega lahko tudi bolj razpeli svoje peruti ter se dvignili za višjimi smotri. Njima se bo delokrog natančneje očrtal, vsled česar ga bo lažje pregledati in izvrševati.